

TELEMARK FYLKESKOMMUNE
Administrasjonen

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

Ref. 201005111

Vår ref. 11/932-9
ADR C50/ANEI

Dato 21.05.2012

SVAR - HØRING - NY-HELHETLIG VERDENSARVPOLITIKK

Vi viser til brev om høring og oversendelse av dokumentet *Ny, helhetlig verdensarvpolitikk* datert 29. mars 2012. Saken ble behandlet av fylkestinget 15.06 2012, og følgende vedtak ble gjort (se vedlagte kopi av protokoll og saksfremlegg):

“Telemark fylkeskommune skal arbeide for verdsarvstatus for Rjukan og Notodden, og sender fylkesrådmannens forslag til uttale til dokumentet om ny norsk verdsarvpolitikk som sitt svar i høringsrunden til Miljøverndepartementet.”

Her følger Telemark fylkeskommunes uttale til dokumentets 11 temaer.

Identifisere verdensarv i Norge.

Telemark har et av kandidatområdene inne på tentativ liste, og vi vil påpeke viktigheten av å legge inn de nødvendige ressurser for å lykkes med en god nominasjonsprosess. For nominasjoner under arbeid er det viktig at det settes av nødvendig med tid og ressurser fra særlig statlig, men også regionalt og lokalt nivå. Nominasjonsprosessen for Rjukan og Notodden er eksempelvis stor, omfattende og krevende å arbeide med. Grunnlaget for en fremtidig god håndtering av verdensarv legges i søknadsprosessen. Dokumentet burde omtalt dette tydeligere.

Telemark fylkeskommune har ellers ingen merknader til forslagene under dette temaet.

Organisering, aktører og samarbeid.

Telemark fylkeskommune tror at økt samarbeid mellom departementene i form av bl.a. et fast årlig forum kan slå positivt ut, dersom det fokuseres på konkrete tiltak innenfor de ulike departementers fagområder. Et fast årlig møte mellom statlige myndigheter og representanter for verdensarvområdene kan fungere, men det må klargjøres hvilke representanter som skal møte.

Vi støtter forslagene om verdensarvråd og koordinatorfunksjon. I et verdensarvråd bør både fagpersoner og politisk ledelse fra kommuner og fylke være representert, men uten at det blir for mange. Kommuner med verdensarv bør ha en fagperson i form av byantikvar/kulturvernleder. Et verdensarvråd kan bygges opp med en partnerskapsavtale i bunn, omtrent på samme vis som Telemarkskanalen regionalpark som tar utgangspunkt i den europeiske landskapskonvensjonen. Partnerskapsavtalen har et klart formål og forplikter deltagerne til oppgaver og finansiering. Rådets rolle bør defineres klarere i dokumentet. Det er viktig for å unngå kompetanse- og rollestrid.

Dokumentet bør konkretisere ytterligere hvor koordinatorfunksjonen skal plasseres. En koordinatorfunksjon for kulturarvsteder vil etter vår mening være naturlig og forvaltningsmessig riktig å ha på regionalt nivå knyttet til kulturminnevernet i fylkeskommunen. Her det relevant

---

Postadresse	Besøksadresse	Telefon	Telefaks	E-post	Internett
Postboks 2844 3702 SKIEN	Fylkesbakken 8-10 3715 SKIEN	35917000 35917424 (dir.)	35 52 99 55	post@t-fk.no	www.telemark.no

faglig kompetansemiljø, forvaltningsansvar og oppgaver som planmyndighet og utviklingsaktør. Det viktige rapporteringsregimet for kulturarvsteder er det hensiktsmessig at ligger hos kulturminnevernet i fylkeskommunen. Vi mener at det regionale nivå har en naturlig rolle som et koordinerende ledd. Koordinatorfunksjonenes oppgaver må konkretiseres slik dokumentet også foreslår. Statens naturoppsyn vil trolig fungere best som rapporteringsinstans etter plan- og bygningsloven i naturarvområder.

Koordinatorfunksjonen må finansieres. Det er naturlig at det gjøres av staten i samarbeid med fylkeskommuner og kommuner.

Vi støtter anerkjennelsen av frivillig arbeid, og mener at det bør legges til rette for økonomisk og rådgivende støtte til konkrete prosjekter i regi av frivillige organisasjoner.

Lovverk og forvaltningsplan for verdensarv.

Telemark fylkeskommune ønsker forslaget om en felles mal for forvaltningsplan velkommen. Det er svært relevant for det nominasjonsarbeidet vi gjør i disse dager. Forslaget til innhold ser tilfredsstillende ut, men vi savner et punkt knyttet til finansiering, dvs. finansiell struktur, status og planer/tiltak. Det vil skape forpliktelser, forutsigbarhet, synlige forventninger og lesbarhet av kapasitet og hvordan systemet virker og er bygd opp også økonomisk. Det kan kanskje også være formålstjenlig å ha et hovedpunkt omkring bærekraftig turisme, og ikke skyve dette ned kun til delplannivå.

En rullering av forvaltningsplanen knyttet til den periodiske rapporteringen hvert 6. år er en god løsning.

Dokumentet bør så langt det er mulig trekke en grense mellom verdensarvrådets oppgaver knyttet til forvaltningsplan og myndighetsutøvelse fra kommuner, fylkeskommune eller fylkesmann. Hvis mandatet til rådet ikke er tydelig nok kan dette skape kompetansestrid aktørene i mellom.

Buffersoner.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene under dette temaet. Vi vil imidlertid peke på at det må skilles klart mellom hva som skal ligge hos et verdensarvråd med ansvar for forvaltningsplan med buffersoner og hva som skal ligge hos kommunen som planmyndighet. Det kan kanskje stilles noe mer åpent om en buffersone skal sikres etter plan- og bygningsloven eller ikke, slik at et større ansvar tilfaller et verdensarvråd, hvor kommunen også er representert, til å vurdere og gi råd til kommunen om hensiktsmessighet.

Overvåkning og rapportering.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene under dette temaet. Vi vil imidlertid etterlyse en tidsplan for innføring av forenklete rapporteringer og utviklingen av målbare indikatorer. Det er viktig at rapporteringen gjøres enkel og innenfor eksisterende systemer og forvaltningsdatabaser som f.eks. Askeladden. Det må vurderes hvor data fra overvåkingen skal gjøres tilgjengelig. Bruk av for mange digitale portaler er lite formålstjenlig.

Sentre for verdensarven.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene om sentre for verdensarven. Vi er enige i at det er viktig at sentrene knyttes til etablerte institusjoner og bygninger, gjerne konsoliderte museer. Vi ser videre fordelene av ikke å ha en fast modell, men tilpasse dette det enkelte område. Det vil for kandidatene på tentativ liste være naturlig at etablering av verdensarvsentre

er tema i forvaltningsplanene som skal utarbeides. For Telemarks del kan det kanskje være formålstjenlig med en struktur med to sentre med felles ledelse og drift i museal regi.

Vi ønsker å arbeide for etablering av et verdensarvsenter også i Telemark dersom vi lykkes med nominasjonen, men vi mangler økonomisk evne både med tanke på etablering og drift. Dokumentet omtaler en øvre grense for statlig finansiering av drift, men ingen nedre grense. Fra et lokalt og regionalt ståsted, blir det mindre realistisk å få til kvalitativt gode sentre når staten ikke kan angi en nedre grense for finansiering, f.eks. på 50 % som i andre tilfeller. Uten betydelig statlig finansiering vil etablering og drift av sentre bli vanskelig å få til, og i enda større grad ved store prosjekt- og driftskostnader.

Formidling.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene under dette teamet. Vi vil imidlertid etterlyse en tidsplan for utarbeidelsen av en felles informasjonsstrategi, og mer detaljer knyttet til involvering av berørte parter i dette arbeidet. Vi vil videre anbefale at man har et internasjonalt perspektiv når “beste praksis” skal etableres for skilting.

Vi støtter en satsing på de relevante museene som formidlingskanaler. Her kan f.eks. føringer fra Kulturdepartementet i form av å gi oppgaver og støtte være et verktøy.

En viktig forutsetning for god kunnskap og formidling er tilgjengelighet av arkivmateriale. Digitalisering og tilgjengeliggjøring av arkivmateriale, tegninger, foto m.m. bør få plass i dokumentet.

Kunnskap og kompetanse.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene under dette temaet. Vi savner imidlertid et fokus også på samhandling mellom FoU-miljøer, offentlig sektor (inkludert forvaltningskompetanse), næring og frivillig sektor. Verdensarven og kulturminnene er avhengig av den kunnskapen og forståelsen som de som sitter nærmest kulturminnene har. Det må skapes og videreutvikles gode samarbeidsstrukturer med kunnskapsdeling og samhandling mellom de fire områdene. Det bør utarbeides en strategi for dette i forlengelsen av fokuset på forvaltningskompetanse, håndverk og forskning/sårbarhetsanalyser.

I Telemark fylkeskommune arbeider vi f.eks. gjennom både VRI (Forskningsrådet) og Oslofjordfondet med å fremme samhandling mellom FoU-miljøer, bedrifter og offentlig sektor. Og i noen VRI-aktiviteter inkluderes også frivillig sektor. Forskningsrådets regionale avdeling er opptatt av hvordan Telemark har utviklet seg som forskningsforvalter gjennom VRI, og vi er nå valgt ut som case for midtveisevaluering av VRI. Det betyr at Telemark fylkeskommune allerede i dag har kunnskapsnettverk som kan være relevante for verdensarvbeid.

For Telemarks del ser vi videre muligheten for å ta med verdensarv-tematikken inn ved rullering av FoU-strategien for Telemark.

Telemark fylkeskommune vil for vårt kandidat område peke på FoU-behovet knyttet til teknisk-industrielle kulturminner som er et nytt felt både nasjonalt og internasjonalt.

Nomineringen av Rjukan og Notodden viser at utfordringene knyttet til relevant håndverkerkompetanse går utover det man normalt legger i begrepet tradisjonshåndverk. Behovet i Telemark er mer enn tradisjonshåndverk i streng forstand. Vi trenger håndverkere som kan arbeide antikvarisk med 1900-tallets panelarkitektur, industribygg i tegl og betong, jernbane og båt m.m. Vi anbefaler at man istedenfor tradisjonshåndverk i streng forstand fokuserer på utdanning av håndverkere generelt i antikvarisk arbeid. Det kan utarbeides en oversikt over

særlig aktuelle fag innenfor verdensarvområdene. Det kan arbeides med fagopplæring, fagskoler, ungt entreprenørskap, faglige nettverk m.m. innenfor utdanning, museum, næringsliv/byggebransje. En samordning av eventuelle ordninger og tiltak i de aktuelle departement kan være formålstjenlig.

Norge får stadig flere kulturminner knyttet til det 20. århundre og industri, og nominerer nå også dette for verdensarv. Dette gir særskilte utfordringer ved restaurering og vedlikehold hvor det mangler kompetanse. Her må Norge og de aktuelle områder ha en strategi på hvordan denne utfordringen skal håndteres. Det er nærliggende å se for seg et internasjonalt samarbeid.

Skole og utdanning.

Telemark fylkeskommune støtter forslaget om etterutdanningskurs for lærere ved utvalgte studiesteder. Utfordringen blir å få skolene til å prioritere dette. Kursene kan være gratis, men vikartimer koster.

Utvikling av læringsverktøy er fint om det legges inn i Nasjonal digital læringsarena (NDLA). Det må utredes om og eventuelt hvordan teamet kan plasseres inn i aktuelle læreplaner, og hvilke fag som utmerker seg til å få styrket fokus på verdensarv. Et mål om at alle lærere skal kunne undervise om verdensarv kan virke ambisiøst.

Det vil være en styrke å få tilbud med verdensarv som tema i regi av Den kulturelle skolesekken og den naturlige skolesekken. Det må imidlertid tas høyde for at dette uten ekstra støtte er mest aktuelt for de skoler som raskt kan besøke områdene. Skolene må ha budsjetter til å tåle slike ekskursjoner.

Dersom pedagogisk tilrettelagt informasjon til bruk for skolene knyttes opp mot læreplanene for at elevene skal oppnå bedre resultat, styrker det kvaliteten.

Når det gjelder tradisjonshåndverk vises det til avsnittet om kunnskap og kompetanse.

Temaer som klimautfordringer, arktisk kultur- og naturarv, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling og bruk av verdensarven nevnes under internasjonalt arbeid, men er også temaer som går inn i flere læreplaner. Det vil være en styrke om dette implementeres i f.eks. NDLA.

Internasjonalt samarbeid.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene under dette teamet, men vil påpeke at statlig medfinansiering av nettverksdannelse på kommunalt / regionalt nivå vis a vis områder i andre land bør være en naturlig del av rammene rundt verdensarvarbeid. Det hviler mye på lokalt/regionalt engasjement og forståelse for å få til slike nettverksdannelser. Det må settes av midler til å utvikle samarbeid med frivillige organisasjoner. Dette kan ikke basere seg alene på kommunale og regionale ressurser, men følges opp av sentrale myndigheter.

Verdensarv er ikke bare avhengig av sentrale fagmiljø i internasjonalt samarbeid, men rekruttering av fagpersonell, etablering av fagmiljø og deling av kompetanse lokalt/regionalt er avgjørende for å lykkes også i Norge. Det vil være et behov for internasjonalt samarbeid for å hente inn, bygge opp og videreutvikle lokal/regional kompetanse ved verdensarvstedene i Norge, og kanskje i enda større grad ved industristeder som Rjukan og Notodden. Det vil kunne resultere i økt verdiskaping.

Verdiskaping.

Telemark fylkeskommune støtter forslagene under dette temaet, men savner konkrete tiltak fra statlig hold utover arbeidet med en strategi for verdiskaping knyttet til kultur- og naturarven. Strategien bør bl.a. ha samkjøring av og samarbeid om virkemiddelbruk, interkommunalt politisk samarbeid for verdensarvkommuner, bærekraftig turisme og kompetanse som noen av sine tema. Det vil være formålstjenlig med en tidsplan for strategien.

I Telemark har vi nå utarbeidet Regional plan for reiseliv og opplevelser og Regional plan for nyskaping og næringsutvikling. Det videre arbeidet med og gjennomføringen av planene vil kunne vinkles inn mot verdensarv, og vi ser gjerne at staten gjennom konkrete tiltak for verdensarvområdene bidrar til arbeidet for verdiskaping. Innenfor nyskaping og næringsutvikling ser vi at det viktig å satse på en regional kunnskapskultur ved bl.a. å styrke nettverksbyggingen, entreprenørskapsutdanningen og utdanning for utnyttelse av stedlige ressurser, herunder kultur- og naturattraksjoner. Innenfor reiseliv og opplevelser ser vi at koordineringen av den offentlige innsatsen må bedres og samarbeidet med og i reiselivsnæringen må styrkes. Det trengs kvalitet innenfor infrastruktur, overnatting, mat, og formidling. Det må utdannes et guidekorps, og alle innenfor bransjen som kommer i kontakt med målgruppene må kunne formidle verdensarven. Det bør settes av tilstrekkelige og langsiktige markedsføringsmidler.

Med hilsen

Mette Fjulsrud
Konstituert fylkesrådmann

Saksbehandler: Eystein M. Andersen, rådgiver i kulturminnevern.

Kopi:

Riksantikvaren, pb. 8196 Dep., 0034 Oslo

Tinn kommune, pb. 14, 3661 Rjukan.

Notodden kommune, pb. 193, 3672 Notodden

Vedlegg:

- Saksprotokoll og saksfremlegg.

